

BCBP

Beogradski centar za
bezbednosnu politiku

ODBRANA PO MERI GRAĐANA

Zaključci i preporuke građanske skupštine na
Fruškoj gori 21-22. marta 2026.

Beograd, april 2026.

Uvod

Beogradski centar za bezbednosnu politiku (BCBP) organizovao je građansku skupštinu „Obrana po meri građana” kao deo šireg napora za jačanje građanskog učešća u formulisanju bezbednosnih politika. Skupština je održana 21. i 22. marta 2026. godine u Vrdniku sa namerom da obezbedi preporuke građana o tome za koji sistem odbrane Srbija treba da se opredeli i na koji način bi građani trebalo u njemu da učestvuju. Preporuke su namenjene prvenstveno Ministarstvu odbrane kako bi se uzele u razmatranje prilikom izrade modela obaveznog vojnog roka i nove strategije nacionalne bezbednosti.

Rad skupštine bio je organizovan kroz kombinaciju malih grupnih diskusija i plenarnih sesija, uz učešće moderatora, eksperata i ljudi sa dugogodišnjim iskustvom rada u sistemu odbrane. Učesnici su imali priliku da razmene mišljenja, postavljaju pitanja i aktivno učestvuju u oblikovanju konkretnih predloga javne politike u oblasti bezbednosti i odbrane.

Cilj ovakvih procesa je da se omogući promišljena i informisana rasprava o pitanjima od zajedničkog interesa, kao i da se ojača uloga građana u demokratskom odlučivanju. Uključivanjem različitih glasova i iskustava, građanske skupštine mogu doprineti boljem razumevanju složenih društvenih pitanja i stvaranju rešenja koja uzimaju u obzir potrebe i interese šire zajednice.

Tridesetšest učesnika građanske skupštine birano je preko profesionalne agencije tako da predstavlja prigodni nacionalni uzorak, tako da su zastupljeni različiti uzrasti, polovi, nivoi obrazovanja, stavovi o sistemu odbrane, a obezbeđena je i geografska reprezentativnost. Metodološku podršku ovom formatu deliberativne demokratije pružio je Institut za filozofiju i društvenu teoriju.

Pitanje kakav sistem odbrane treba da ima jedna država jedno je od ključnih političkih i bezbednosnih pitanja jer utiče na spoljnopolitičko opredeljenje zemlje, njen međunarodni položaj, ali i na bezbednost i svakodnevni život građana. Odluke o načinu organizovanja odbrane države određuju kako se država štiti od spoljnjih pretnji, sa kim saraduje u međunarodnim odnosima i kakvu ulogu građani imaju u tom sistemu.

U poslednjih nekoliko godina bezbednosna situacija u Evropi i svetu značajno se promenila. Rat u Ukrajini, povećane tenzije u različitim regionima sveta i intenzivnije naoružavanje evropskih država ponovo su otvorili pitanja bezbednosti, odvratanja i načina organizovanja nacionalnih sistema odbrane. U takvom kontekstu i u Srbiji se ponovo vodi rasprava o tome kako bi sistem odbrane trebalo da izgleda u narednom periodu.

Srbija je danas vojno neutralna država, ali taj status nije definisan Ustavom niti potvrđen referendumom, već [rezolucijom Narodne skupštine](#) iz 2007. godine i kasnijim [strategijama](#). Istovremeno, država saraduje sa različitim međunarodnim partnerima i učestvuje u međunarodnim mirovnim misijama.

Paralelno sa raspravom o međunarodnom položaju Srbije, poslednjih godina pokrenuto je i pitanje ponovnog uvođenja obaveznog služenja vojnog roka, koji je [zamrznut](#) 2011. godine kada je Vojska Srbije prešla na profesionalni model uz mogućnost dobrovoljnog služenja vojnog roka u trajanju od šest meseci. Kao razlozi za ponovno razmatranje vojne obaveze često se navode promene u bezbednosnom okruženju, ali i problemi sa popunom vojske i starenjem rezervnog sastava.

Prva zvanična inicijativa pokrenuta je 2024. godine kada je Generalštab Vojske Srbije predložio ponovno uvođenje obaveznog vojnog roka, a Vlada Srbije donela je [odluku o početku priprema](#) za vraćanje vojnog roka 20. septembra 2024. godine. Međutim, pripreme i dalje traju. S obzirom na to da je obavezni vojni rok samo zamrznut, a ne ukinut, zakonski okvir već obuhvata tu mogućnost (Zakon o odbrani, Zakon o vojsci, Zakon o vojnoj, radnoj i materijalnoj obavezi). Strategije nacionalne bezbednosti i odbrane iz 2019. uvode koncept totalne odbrane, koji podrazumeva veće učešće i obuku stanovništva u odbrani, ali se izričito ne navodi obavezno služenje vojnog roka.

Javnosti nije dostupan zvanični plan za obnovu vojne obaveze, već samo delimično dobija informacije od predsednika Republike i predstavnika Ministarstva odbrane. Iz njihovih izjava za sada proizilazi da će vojnom obavezom biti obuhvaćeni muškarci od 18 do 30 godina, a da će vojni rok obuhvatiti osnovnu vojnu obuku od 75 dana – dva meseca u kasarni i na poligonima, a 15 dana na terenu.

Zaključci i preporuke građana

Sledeće preporuke su učesnici građanske skupštine zajednički formulisali i izglasali najmanje dvotrećinskom većinom. Redosled preporuka odražava stepen podrške, počev od onih koje su usvojene jednoglasno.

1. Razviti sistem zaštite građana na lokalnom nivou

Potrebno je uspostaviti sistem zaštite koji bi bio dostupan svim građanima i organizovan što bliže lokalnim zajednicama. Takav sistem treba da omogući praktičnu obuku i bolju pripremljenost za krizne i vanredne situacije, uključujući prvu pomoć, civilnu zaštitu i postupanje u slučaju različitih bezbednosnih rizika.

2. Povećati transparentnost sistema odbrane

Institucije odbrane treba da komuniciraju otvorenije, jasnije i redovnije sa građanima. Građani ukazuju da mnogi ne znaju kako su definisani nacionalni interesi, kako se donose odluke u oblasti odbrane, kakvo je stanje vojske i kako se troše javna sredstva. Veća transparentnost je zato važan uslov za informisanu javnost i veće poverenje u sistem.

3. Organizovati širu javnu raspravu pre donošenja odluka

Pre donošenja konačnih odluka o važnim pitanjima odbrane potrebno je sprovesti dužu i sadržajnu javnu raspravu. U nju treba uključiti građane, stručnjake, mlade, civilno društvo i nadležne institucije, kako bi se odluke donosile na osnovu informisanog izbora i poverenja. Neophodno je da se pre donošenja odluke građani jasno informišu o pravima, obavezama, prednostima i manama različitih opcija.

4. Jačati poverenje u institucije

Poverenje građana u institucije prepoznato je kao preduslov za svaku ozbiljnu reformu sistema odbrane. To podrazumeva jačanje stručnosti, odgovornosti i kompetencija unutar institucija, ali i otvoreniji odnos prema javnosti. Bez poverenja u institucije, teško je očekivati spremnost građana da aktivno učestvuju u sistemu odbrane.

5. Uvesti obrazovanje o bezbednosnoj kulturi

U obrazovni sistem treba uvesti sadržaje o bezbednosnoj kulturi, civilnoj zaštiti i merama samozaštite. Poseban naglasak treba staviti na praktična znanja, kao što su prva pomoć, reagovanje u kriznim situacijama i odgovorno ponašanje u vanrednim okolnostima, kako bi se jačala otpornost društva bez svođenja obrazovanja u oblasti odbrane isključivo na vojnu obuku.

6. O vojnom roku odlučivati tek kada se steknu uslovi

O eventualnom ponovnom uvođenju obaveznog vojnog roka ne treba odlučivati u uslovima aktuelne političke i društvene krize i krize poverenja u institucije, već tek nakon predstojećih izbora.

7. Pravno formalizovati vojnu neutralnost

Vojnu neutralnost potrebno je jasno pravno definisati i uneti u najviše pravne i strateške akte. Time bi se obezbedila veća predvidljivost odbrambene politike i prema građanima i prema susedima i međunarodnoj zajednici, koji treba da uvažavaju takvo strateško opredeljenje.

8. Jačati profesionalnu i dobrovoljnu vojsku

Profesionalna vojska i dobrovoljni vojni rok prepoznati su kao važna alternativa prinudnom služenju. Umesto obaveze, većinski stav nakon deliberacije je da mlade treba motivisati kroz bolju informisanost, obrazovne sadržaje, posete vojnim institucijama i konkretne garancije za one koji se odluče da služe, uključujući adekvatnu naknadu, radni staž i zaštitu zaposlenja.

O Beogradskom centru za bezbednosnu politiku

Beogradski centar za bezbednosnu politiku (BCBP) jeste nezavisni istraživački centar koji doprinosi unapređenju bezbednosti građana u skladu sa demokratskim principima i poštovanjem ljudskih prava kroz istraživanje, javno zastupanje, razvoj zajednice i obrazovanje. Od osnivanja 1997. godine do 2010. radi pod imenom Centar za civilno-vojne odnose (CCVO). Od 2012. godine redovno je nabolje ocenjeni *tink-tenk* sa Zapadnog Balkana koji se bavi temom odbrane i nacionalne bezbednosti, kao i temom spoljne politike i međunarodnih odnosa, na najpoznatijoj rang listi istraživačkih centara (*Global Go To Think Tank Index Report*). Uvršten je na listu 100 think tankova koje treba pratiti 2025 (100 Think Tanks To Watch 2025), koju sastavlja svetska zajednica *On Think Tanks*.

Istraživački tim BCBP-a razvio je jedinstvenu metodologiju za nadgledanje tokova i ocenjivanje dometa reforme sektora bezbednosti – *Indeks reforme sektora bezbednosti*. Objavio je dva godišnjaka reforme sektora bezbednosti u Srbiji 2008. i 2012. godine, a metodologija je kasnije primenjena i u drugim zemljama Zapadnog Balkana. Od tada BCBP kontinuirano prati rad vojske, policije, službi bezbednosti, privatnog sektora bezbednosti, kao i institucija nadležnih za kontrolu i nadzor bezbednosnih organa.

Osnivač je Beogradske škole za studije bezbednosti i specijalističkih postdiplomskih studija koje su prerasle u uspešan master program *Međunarodna bezbednost* na Fakultetu političkih nauka u Beogradu. Jedan je od osnivača Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji i koordinator Radne grupe za Poglavlje 24 (Pravda, sloboda i bezbednost), te osnivač i koordinator koalicije prEUgovor koja prati reforme u okviru poglavlja 23 (Pravosuđe i osnovna prava) i 24 (Pravda, sloboda, bezbednost) pristupnih pregovora Srbije i Evropske unije. BCBP organizuje Beogradsku bezbednosnu konferenciju, godišnju međunarodnu konferenciju o spoljnoj politici i bezbednosti, koja je nasledila Beogradski bezbednosni forum (2011-2021) čiji je prethodno bio suorganizator. BCBP je 2020. godine osnovao Civilni odbor za zaštitu branitelja ljudskih prava i uzbunjivača, a krajem 2025. godine osnovao je i Mrežu integriteta, koja okuplja pojedince od integriteta u različitim društvenim sferama, uključujući i sektor bezbednosti.

ODBRANA PO MERI GRAĐANA

Zaključci i preporuke građanske skupštine na
Fruškoj gori 21-22. marta 2026.

Izdavač

Beogradski centar za bezbednosnu politiku

Đure Jakšića 6/5 Beograd

www.bezbednost.org

Priredila:

Jelena Pejić Nikić

Dizajn i prelom:

Srđan Ilić

* Svi pojmovi koji su u tekstu upotrebljeni u muškom gramatičkom rodu obuhvataju muški i ženski rod lica na koja se odnose.

BCBP

Beogradski centar za
bezbednosnu politiku

Beograd, april 2026.